

труд душевний, вільний, що наповнює душу, і дати засоби до виконання цього труда – ось повне визначення мети педагогічної діяльності».

ЛІТЕРАТУРА

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку „Я у Світі” / М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред. та упоряд. О.Л.Кононко. – К.: Світич, 2008.

SUMMARY

The experience in organization of labour education of preschoolers of Poltava preschool establishment № 40.

Key words: labour education, working clubs.

ЛІЛІЯ ЗІМАКОВА,
ОЛЕКСАНДР ТУПИЦЯ

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ФОЛЬКЛОРУ (на прикладі німецької мови)

У статті розглянуто деякі особливості опанування дошкільниками іноземної (німецької) мови засобами фольклору. Визначено мовленнєвий матеріал, який допоможе у цьому процесі.

Ключові слова: заняття з іноземної мови, мовленнєвий розвиток, усна народна творчість, поетичні жанри фольклору.

Вікові особливості дітей дошкільного віку, їх мовленнєвий розвиток обумовлює специфіку раннього навчання іноземної мови, а також характер професійної діяльності педагога. Дослідження Л. Виготського, І. Зимньої, В. Давидова, О. Леонтєва, Ш. Амонашвілі, З. Футерман сконцентровані на центральних проблемах дошкільного віку: психологічному і особистісному розвитку, процесі оволодіння мовленням, засвоєнні соціальної дійсності, національної культури та духовного багатства інших народів.

У сучасних дослідженнях та експериментальному навчанні іноземної мови дошкільників існує ряд позитивних результатів, які можна досягти засобами іноземної мови [1].

Не викликає сумнівів такий факт: безумовний розвиток мовлення рідною мовою знаходиться в залежності від оволодіння іноземною. Так, рідна мова стає багатшою та правильнішою, відзначається розвиток мовленнєвих можливостей та психічних функцій, пов'язаних із мовленнєвою діяльністю. Відзначаємо вплив іноземної мови на особистість дитини в цілому: ігровий характер процесу навчання дозволяє розкрити індивідуальні творчі можливості,

сформувати навички спілкування, встановити довільне спілкування (у контексті ситуації) та зробити якісний стрибок у розвитку самооцінки (дитина визначає себе як суб'єкта діяльності, як особистість).

Безумовно, існує певна специфіка раннього навчання іноземної мови, яка полягає у відмінності від процесу оволодіння рідною мовою та від навчання іноземної мови в цілому (школярів, дорослих).

Передусім, відмінна сама стратегія оволодіння мовою: у дітей відсутні будь-які мовні знання, невеликий досвід використання навички спілкування мовою, і, як наслідок, немає природних вимог для внутрішньої роботи над мовою, які дитині потрібно виробити, щоб спілкуватися з дорослими, передавати за допомогою мови свої бажання. Звідси постає проблема формування свідомої мотивації (ігрової, а потім і пізнавальної) як мети і результату навчання: через різні засоби навчання (перш за все гру), комунікативну спрямованість навчання. У наслідок чого формується інтерес і позитивні емоції, забезпечується процес якісного засвоєння іноземної мови.

Залучення дітей до художньо-мовленнєвої діяльності (хоча б до декількох її видів) забезпечить гуманістичний розвиток особистості; формування позитивного ставлення до вивчення іноземної мови, людей іншомовної національності та їх культури.

Літературні твори є своєрідними і доступними дитині «акумуляторами» їх розвитку. Сприймаючи їх, дитина створює особливу систему образів, які дозволяють їй схоплювати індивідуальність і самотність явищ дійсності у деякому цілісному художньому контексті. Крім цього, сприйняття літературних творів може бути побудоване як синтетична форма засвоєння дитиною світу художньої культури. Воно здатне включити в себе найрізноманітніші художні види діяльності – малювання, пантомімічні рухи, слухання музики тощо. Нарешті, літературний твір у силу своєї специфіки може стати «ідеальним» приводом і предметом для змістовного діалогу дитини з дорослим і дітей один з одним.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив виділити основні методи та прийоми роботи з творами німецької художньої літератури на занятті з іноземної мови у дошкільному закладі.

Перш за все необхідно залучати дітей дошкільного віку до творів усної народної творчості, оскільки вони є невичерпним джерелом виховання і навчання. В усній народній творчості відбивається мова, мораль, мудрість народу. Серед величезного багатства усної народної творчості в роботі з дітьми дошкільного віку використовують колисанки, забавлянки, лічилки, прислів'я, загадки тощо [2].

При навчанні дітей дошкільного віку можна використовувати **колискові пісні**. Мова колискових пісень барвиста. Соковита, приваблива, сюжети прості й зрозумілі, насичені яскравими образами рідних і близьких для дитини людей – матері, батька, братиків і сестричок. Вони належать до поезії пестування. Колісанки розвивають поетичний та музичний слух, чуття мови. Вони збагачують словник дітей такою лексикою: *Mutti* (матуся), *Köpfchen*

(голівонька), *Auge* (очі), *Hände* (руки), *Beinchen*, *Füßchen* (ніженьки), *Baby*, *Kind* (дитина), *Bube* (хлоп`я), *kleine* (малесенька), *Nacht* (ніч), *Hütte* (хата) тощо.

У дошкільному закладі колискові пісні заучуються на заняттях із німецької мови та музичних, а також можуть закріплюватись під час вкладання дітей спати та дидактичних ігор з лялькою. Діти разом із вихователем, вкладаючи ляльку спати, співають німецьку колискову пісню:

*Die Nacht ist vorgedrungen,
der Tag ist nicht mehr fern.
So sei nun Lob gesungen,
dem hellen Morgenstern!
Auch wer zur Nacht geweinet,
der stimme froh mit ein.
Der Morgenstern bescheinet
auch deine Angst und Pein.*

*Dem alle Engel dienen,
wird nun ein Kind und Knecht.
Gott selbst ist erschienen,
zur Sühne für sein Recht.
Wer schuldig ist auf Erden,
verhüll' nicht mehr sein Haupt,
er soll errettet werden,
wenn er dem Kinde glaubt.*

"Wiegenlied"

*Hier unterm Turme
hier wehet kein Wind,
hier betet die Mutter
und wieget ihr Kind,
und hat von der Wiege
zur Krippe ein Band
von Glaube und Hoffnung
und Liebe gespannt.*

*Weit über die Meere
die Sehnsucht sie spinnt,
dort sitzt Maria
und wieget ihr Kind,
die Engel, die Hirten,
drei König und Stern
und Öchslein und Eslein
erkennen den Herrn.*

*Wohl über dem Monde
und Wolken und Wind
mit Zepter und Krone
steht Jungfrau und Kind.
Hier unten ward's Kindlein
am Kreuz ausgespannt,
dort oben wiegt's Himmel
und Erd auf der Hand.*

*Komm mit, lass uns fliegen
zu Maria geschwind,
kommt mit! und lern biegen
dein Knie vor dem Kind,
komm mit! schnür dein Bündlein,
schon führet die Hand
Maria dem Kindlein,
es segnet das Land.*

Під час німецькомовних розваг, які можна влаштовувати у другу половину дня, діти вкладають спати під колискові пісні ляльок, ведмедиків, зайчиків, інсценують зміст різних колісанок.

Народ створив **забавлянки**, які знайомлять дітей із працею людей, явищами природи: *Sohne* (сонцем), *Regen* (дощем), *Wind* (вітром) тощо. Це короткі, переважно віршовані звертання до тварин, птахів, комах, наслідування пташиних голосів. Мова забавлянок проста, повторювана, тому легка для запам'ятовування дошкільниками. Наприклад, забавлянка „**Die drei Spatzen**”:

*In einem leeren Haselstrauch,
da sitzen drei Spatzen, Bauch an Bauch.
Der Erich rechts und links der Franz
und mittendrin der freche Hans.
Sie haben die Augen zu, ganz zu,
und oben drüber, da schneit es, hu!
Sie rücken zusammen, dicht an dicht,*

*so warm wie der Hans hat's niemand nicht.
Sie hör'n alle drei ihrer Herzlein Gepoch,
und wenn sie nicht weg sind, so sitzen
sie noch.*

Методи і прийоми використання забавлянок різноманітні і залежать від ступеня володіння німецькою мовою: прослуховування читання забавлянки у виконанні вихователя або у записі, багаторазове повторення за вихователем, хорове повторення невеличкими групами (2-4 дитини), супровідне (разом із вихователем) промовляння дітьми, інсценування, драматизація, заучування.

Розігрування забавлянок проводять у групах (переважно з двома-трьома дітьми). Розігрування супроводжується наочністю або активною діяльністю дітей. Одну й ту саму забавлянку повторюють декілька разів (три-чотири). У перший раз вихователь читає і показує іграшки чи дії, або ілюстрації чи предметні картинки. Потім поступово залучає дітей до показу або виконання окремих дій, повторення окремих слів. Коли забавлянка розігрується втретє або вчетверте, дитина повністю виконує всі дії (рецептивний рівень – розуміння іноземної мови на слух), повторює слова, вирази або навіть увесь текст (репродуктивний рівень). Наводимо приклад розігрування забавлянки «*Widewidewenne*».

На столі лежить зелений килимок із цупкої тканини (уявна трава на подвір'ї). На столі у коробці, накритій серветкою, лежать іграшки курочка, гусочка, півник та мисочка з зерном. За столом сидять четверо-шестеро дітей і вихователька. Вихователь насипає на *Gras (траву) Korn (зерно)* і говорить: «Насипаю *ich schütte Korn* (зерно). Цип-цип-цип. Яке смачне зерно. Треба покликати курочку, півника і гусочку. Цип-цип-цип. Послухайте як це буде звучати німецькою мовою». Читає забавлянку німецькою мовою «*Widewidewenne*» і, поступово виймаючи з коробки, показує іграшки-тваринки (курочку, півника, гусочку).

*Widewidewenne heisst meine Puthenne.
Kannßnichtßruhn heisst mein Huhn,
Wackelschwany heisst meine Gans,
Widewidewenne heisst meine Puthenne.*

При першому повторному читанні до насипання зерна вихователь залучає дітей. При другому – до показу іграшок залучає кращу дитину, яка, на думку вихователя, вже запам'ятала назви птахів. При наступних двох повторях до показу з промовлянням назв птахів залучається решта дітей.

На наступному занятті після повторного показу-промовляння забавлянки діти старшої групи можуть драматизувати її. Для цього вихователь приносить шапочки-маски або костюми, роздає їх дітям. При першому розігруванні вихователь сам читає забавлянку німецькою мовою і жестами нагадує послідовність появи героїв забавлянки, а в подальшому діти самостійно виходять на «подвір'я» і залучаються до повторення слів, виразів або усього тексту.

На заняттях з іноземної мови широко використовуються **народні ігри** з промовлянням римованих слів. У таких випадках правила гри вихователь

повідомляє рідною мовою і читає німецьку римівку. Гра розпочнеться тільки тоді, коли діти її запам'ятають. Тому вихователь організовує розучування віршованих рядків (багаторазове повторення з жестами та мімікою). Після того, як діти вивчили римівку, вихователь ще раз нагадує правила гри, і вона розпочинається. Наприклад, ігри: «Rucksack packen», «Rundraten», «Jetzt kommt der Ball zu mir!» та ін.

Sprachspiele

Rucksack packen

Alle sitzen im Kreis und jeder darf der Reihe nach einen Gegenstand nennen, den er in den Rucksack packen möchte. Zuvor muss die Person erst alle ändern Sachen aufzählen, die seine Vorgänger bereits eingepackt haben, z. B: «Ich packe meinen Rucksack und gehe eine Wanderkarte hinein, einen Regenschirm, eine Postkarte». Wer sich verspricht, etwas vergisst oder die Reihenfolge verwechelt, muss ausschneiden.

Rundraten

*Eine Person wird ausgewählt. Er ist der Vorsprecher. Er fragt: «Was ist rund?», und der Reihe nach sagen die anderen, was ihnen Rundes einfällt. Zum Beispiel **Glas, Ball, Ring, Reifen, Deckel** und so weiter. Mittendrin darf der Vorsprecher seine Frage wechseln und nach **Eckigem, Langem oder Kurzem, Dünnem** fragen. Wer etwas Gesagtes wiederholt oder nicht weiter weiß, gibt ein Pfand. Dafür wird diese Person neuer Vorsprecher.*

Jetzt kommt der Ball zu mir!

Jetzt kommt der Ball zu dir,

jetzt kommt er wieder zu mir,

zu dir, zu mir,

zu dir, zu mir,

es wechselt den Ort

in einem fort

auf unser Wort.

Zwei Kinder sitzen einander gegenüber und rollen den Ball hin und her, sprechen den Vers dabei. Später stehen sie dabei, werfen und fangen den Ball. Dieses Spiel kann auch zu viert, zu sechst usw. gespielt werden. Die Schwierigkeiten können weiter erhöht werden, indem an eine Wand geworfen wird, dann rückwärts, durch die Beine usw.

Кожна дитина знає і любить повторювати **лічилку**. Без неї не може розпочатися гра. Мета лічилок – навчання дітей лічби, засвоєння математичної лексики, формування правильної чіткої німецької вимови (оскільки промовляється частіше всього по складах). Лічилки можуть читатися цілком, можуть використовуватись у вигляді перегукувань дітей. На заняттях у старших групах ДНЗ можна використовувати такі лічилки («Zungebrecher»):

Denke nie gedacht zu haben, denn das Denken der Gedanken ist gedankenloses Denken.

Wenn du denkst, du denkst,

denn denkst du nur du denkst,

aber denken tust du nie.

*Der Leutnant von Leuten befahl seinen Leuten,
nicht eher zu läuten als der Leutnant von Leuten
seinen Leuten das Läuten befahl.
Schnellsprechsprüche spreche ich schwer schnell.
Der Potsdamer Postkutscher putzt den Potsdamer Postkutschkasten.
Sechshundsechzig sächsische Schneeschaufler.
Wir Wiener Waschweiber wollten weiße Wäsche waschen,
wenn wir wüßten, wo weiches Wasser wäre.
In der Frische fischten Fischer frische Fische.
Hinterm Herrenhäuschen hackt Haushans Hans hartes
Holz. Hätte Hubers hübsches Hannchen Haushans Hans
hartes Holz hacken hören, hätte Hubers Hannchen Haushans
Hans hartes Holz hacken helfen.*

Серед малих жанрів усного народного епосу особливе місце посідають прислів'я, приказки, загадки.

Прислів'я – це влучний і образний народний вислів, який узагальнює різні явища життя і має повчальний характер.

У прислів'ях народ висміює ледарів, нероб і оспівує трударів: «Хто не боїться праці, той голоду не знає» (нім. «*Arbeit bringt Brot, Faulenzen Hungernot*»), «*Ohne Fleiss, kein Preis*»), «Хто діло робить, а хто гави ловить» (нім. «*Der eine hat die Arbeit, der andere den Lohn*»), «Лінивому все ніколи» (нім. «*Morgen, morgen, nur nicht heute, sagen alle faule Leute*») тощо.

Велику групу становлять прислів'я повчального характеру, з яскраво вираженим моральним змістом. У них висміюються негативні вади людини і вихваляють чесність, правдивість, хоробрість, мужність тощо. Наприклад: «Краще не обіцяти, як слова не здержати» (нім. «*Reden ist leichter als tun, versprechen ist leichter als halten. = Versprechen macht den magen nicht voll. = Wer viel verspricht, halt selten etwas. = Versprechen und Halten ist zweierlei*»), «Друзі пізнаються в біді» (нім. «*Glück macht Freunde, Unglück prüft sie. = Freundschaft bewährt sich in der Not*»), «Хитрий, як лисиця» («*Alter Fuchs geht nicht zweimal ins Garn*»).

Прислів'я та приказки – це своєрідна програма навчання, інформативна дидактика. В ній закодована різноманітна інформація:

- з історії країни та суспільства: *Wo nichts ist, da hat auch der Kaiser sein Recht verloren.* – Де нема, там і цар не візьме;

- з народної агрономії: *Volle Ähre neigt das Haupt, leere Ähre steht aufrecht* – повний колос до землі гнеться, а порожній угору дереться, *Anderer Leute Kühe haben immer ein größeres Euter* – у чужих руках завжди шматок більший;

- з народної медицини та гігієни: «Пар кісток не ломить» (нім. «*Hitze ist leichter zu ertragen in einem engen überheizten Raum*»);

- з народної географії: «Язик до Києва доведе» (нім. «*mit Fragen kommt man durch die Welt*»);

- з народного природознавства: *Winter mit viel Schnee macht Frühjahr.* – Зима без снігу – літо без хліба тощо.

Німецькомовні прислів'я доступні дітям усіх вікових груп, якщо проводити правильну методичну роботу. Вони можуть удосконалювати мовлення, ознайомлювати дітей із німецькими народними традиціями, обрядами, побутом, природою краю.

На заняттях із німецької мови прислів'я заучують індивідуально або з невеличкою групою дітей, а закріплюють протягом дня. Зрозуміти зміст німецького прислів'я допомагають малюнки та переклад на рідну мову (або підбір аналогічного рідномовного прислів'я). Після розгляду та обговорення змісту малюнку вихователь говорить: «У нас на батьківщині говорять: «Сьогодні ти смієшся з нього, а завтра – він з тебе». А в Німеччині говорять: «*Wer heute lacht, kann morgen weinen*».

На заняттях присвячених такій порі року як зима можна вивчити такі прислів'я: *Winter mit viel Schnee macht Frühjahr*. – Зима без снігу – літо без хліба, «Любиш їздити – люби й саночки возить» (нім. «*Wer will fahren, zieh` auch den Karren*»).

На заняттях із німецької мови, на якому діти залучаються до образотворчої мовленнєвої діяльності, виготовляючи різні речі, іграшки, малюють, ліплять, до тих, хто поспішає, не старається, вихователь застосовує прислів'я: «Поспішиш – людей насмішиш» (нім. «*Eile mit Weile, Eilen tut nicht gut*»), «Люди – працюють, а ти – руками махати» (нім. «*Während die einen arbeiten, tun die anderen nur so, als ob sie etwas machen*») тощо.

Стимулюючи дітей промовляти прислів'я та приказки, вихователь стежить за правильною вимовою слів німецькою мовою згідно з літературними нормами.

Отже, постійне використання поетичних жанрів фольклору в дитячому садку на заняттях із німецької мови, вдалий вибір ефективних методів та прийомів роботи з ними збагачує лексичний запас чудовими народними зразками, перлинами народної мудрості, формує правильну вимову, граматичну правильність мовлення дітей дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрусевич Ю.В. Английский язык в детском саду // Дошкольное воспитание. – 2004. – № 11, 12.
2. Арушанова А.Г. Речь и речевое общение детей. – М.: Мозаика-Синтез, 1999. – 234 с.

SUMMARY

Some peculiarities of pre-schoolers' learning of foreign (German) language are examined in the article. The material, which will help in this process is defined.

Key words: *foreign language lesson, development in speech, folklore, poetical genres of folklore.*